

HOOVERJEVO BAHAŠTVO RAZKRINKANO

Predsedniški kandidat se je bahal, da je republikanska stranka odpravila dvanajsturni delovnik v ameriških industrijah.

Paterson, N. J. — Herbert Hoover, predsedniški kandidat republikanske stranke, ki je v nekem svojem govoru naglašal zasluge svoje stranke in dejal, da bi morali biti delavci hvaležni, ker je stranka odpravila dvanajsturno delo v ameriških industrijah, ni najbrž opazil oglasov, ki so bili pred kratkim objavljeni v tujaknjem "Morning Callu".

Lastniki svilnih tovarn so potom oglasov iskali delavce. Omenjali so, da se dela od sedmih zjutraj do sedmih zvečer in od štirih popoldne do štirih zjutraj naslednjega dne.

Leta 1920, ko je prišla era Harding-Coolidge-Hooverjeve prosperitete v ameriških industrijah so skoro vsi delavci v tujaknjem svilnih tovarnah delali le osem ur na dan. Njih mezde so bile višje kot so danes.

Brezposelni delavci, ki je bil mogoče brez dela več tednov in mesecev, gre danes v tovarno in vpraša za delo. On kloni svojo glavo in niti ne vpraša, kako dolgo so delovne ure in kakšna je plača. Ako bi omenil te stvari, je lahko prepričan, da zanj ni dela v tovarni. Delavec, ki bi agitiral za dostojne delavske razmere, je kmalu odelovljen in se najde s svojo družino v bedi in pomanjkanju. Veliko se jih poda in prične delati dvanaest ur na dan. Tak je sistem v Patersonu.

Delavci v teh tovarnah zaslužijo od \$14 do \$18 na teden. Izkušeni tkalci, ki imajo delo od kosa zaslužijo v najboljšem slučaju do trideset dolarjev na teden, ako delajo 60 ali več ur. Vrh tega so večkrat oslepeljeni. V neorganiziranih podjetjih na pr. delavci stke 70 jardov blaga, plačan je pa le za 60 jardov. Možnosti, da bi sam zmeril svoje delo, v tovarnah ni. Vse izgotovljeno blago merijo drugi in delavci nima pri tem nobene besede.

Proti tem neznosnim delavskim razmeram se bori Associated Silk Workers unija. Na delavce apelira, naj pozabijo plemenske razlike. Poziva jih na boj za osemurnik. Njen apel ni glas vpijočega v puščavi. Delavci so se pričeli zanimati za organizacijo.

Ribiči dobili stavko

Od nalovljenega plena prejmejo 60%.

New Bedford, Mass. — To mesto je pozorišče velike stavke pleteninarjev. Pred kratkim so pa zastavali tudi organizirani ribiči radi krivične razdelitve plena. Na stavki je bilo petsto ribičev. Lastniki ribičkih čolnov so skušali ribiče forsirati, da bi slednji sami nosili stroške olja, goriva in ledu, katerega rabijo pri svojem poslu. Ribiči, ki so organizirani v svoji uniji, so se tam temu uprli in zastavali. Stavka ni trajala dolgo in ribiči so izvojevali popolno zmago.

Ribiči prejmejo sedaj 60% od nalovljenega plena. Lastniki ribičkih ladij in čolnov morajo kupovati olje, gorivo in vse druge potrebščine razen hrane.

New Bedfordski ribiči so se zdaj pridružili Mednarodni mornariški uniji in so stoprocentno organizirani.

Osem milijardarskih korporacij v Ameriki

Pred vojno ni bilo nobene. Pol milijardarskih je 21.

Chicago. — V Združenih državah je danes osem korporacij, ki premorejo eno milijardo dolarjev ali več investiranega kapitala, kakor piše finančni ekspert John F. Sinclair v "Chicago Daily News". Milijarda je tisoč milijonov. Pred vojno ni bilo milijardarjev, dasi je stari Rockefeller bil dovolj blizu tega števila.

Milijardarske korporacije so sledeče: United States Steel Co. ali jeklarski trust, American Telephone & Telegraph Co., Southern Pacific Co., Pennsylvania Railroad Co., New York Central Railway, Standard Oil Co. v New Jerseyu, Canadian Pacific Railway Co. in Union Pacific.

V seznamu onih, ki imajo pol milijarde in manj kot eno milijardo dolarjev premoženja, je 21 korporacij. Četrto do pol milijarde premore 43 kompanij in onih, ki imajo največ sto milijonov je čez sto.

Družbi, ki imajo manj kot sto milijonov je pa toliko, da ni vredno omenjati števila in sploh to ne spada več med "novice".

V Siriji se kuha nova revolucija proti Franciji

Francija spet šikanira Sirijce in ljudstvo se upira.

Paris, 1. sept. — Kakor poročajo pariški listi, ima Francija nove alibi v svoji mandatorirani koloniji Siriji v Mali Aziji. Pojavljajo se nova znamenja revolte, ko je francoski komisar De Jauvenal pred kratkim suspendiral sirijsko zbornico za tri mesece. Komisar se izgovarja, da je "moral nekaj izzoriti," ko je zbornica sprejela novo ustavo, v kateri je proklamirana neodvisna sirijska republika in kontrola Francije popolnoma ignorirana.

Ko je francoski komisar pred nekaj meseci podelil voditeljem krvave vataje v Damasku leta 1925 amnestijo, so domačini sprejeli izpuščene voditelje in druge, ki so se vrnili iz inozemstva, s takimi demonstracijami, da je bilo Francoze kar strah. Eden teh voditeljev, Hačem bej Atasi, ki je bil pred dvema letoma deportiran, je bil celo izvoljen za predsednika zbornice.

Sirijske organizacije zdaj glasno protestirajo proti potlačanju zbornice.

Sodišče odločilo proti kompaniji

Scranton, Pa. — Leo Leonard, uslužbenec ulične železnice si je zlomil nogo na pikniku, katerega je priredila družba svojim delavcem. Leonard je tožil družbo za odškodnino in je tožbo dobil. Sodišče je odločilo, da družba prireja piknike za svoje uslužbence v pričakovanju, da s tem pridobi svoje delavce za vestnejše delo v službi, kar ji prinaša večji dobiček, radi tega je delavec, ki se pri takih prireditvah družbe poškoduje, upravičen do odškodnine.

Stavbinake unije prišle na pomoč stavkarjem

Reading, Pa. — Stavbinake unije v tem mestu so se zavzele za stavkarje v pleteninarski in rudarski industrijah. Izzivlje so posebne odbore, katerih naloga bo zbrati denarni sklad, iz katerega se bo podpiralo stavkarje. Situacija v petem rudarskem distriktu je še vedno obupna med premogarji, kljub poročilu, da se je 3.500 premogarjev vrnilo na delo pod novo mezdno lastvico, ki določa \$5 za osemurno delo.

BREZPOSEL- NOST ŠIBA ZA DELAŠTVO

Petnajetim milijonom ljudi ogroža življenjski obstanek.

Springfield, Ill. — Frank Morrison, tajnik Ameriške delavske federacije, je v svojem govoru na Delavski praznik izjavil, da stoji ameriško delavstvo pred industrijsko revolucijo, ki jo povzročajo avtomatični stroji in elektrika v tovarnah, ter meča delavstvo na cesto.

Brezposelnost je največja moderna tragedija. Okrog pet milijonov delavcev je skoro vedno brez dela. Od dela teh ljudi je odvisnih najmanj petnajst milijonov drugih ali ena osmina prebivalstva Združenih držav. Vsem tem je ogrožen življenjski obstanek in životarijo v vedni negotovosti.

Avtomatični stroji se uvajajo v vse industrije. Niti farmarstvo ni izveto. Poljedelski stroji obdelavajo zemljo. Stroški za obdelavo enega akra znašajo 27 centov.

Nadprodukcija je bila glavni vzrok stavke na polju mehkega premoga. Isto se lahko reče o stavki v tekstilni industrijah.

"Organizirano delavstvo," je dejal Morrison, "zahteva, da se te industrije reorganizirajo na temelju sedanje dobe učinkovitosti strojne dela in da se skrajšajo delovne ure in industrijah v sorazmerju enakosti z avtomatičnimi stroji. To teorijo bodo delodajalci sprejeli, kakor hitro bodo realizirali, da so stroji le producenti, ne pa konsumerji."

Morrison je tudi omenil, da o snova proti sodnjakim prepovedim v industrijskih sporih, katero so kongresu predložili senatorji Walsh, Blaine in Norris, ne ustreza vsem zahtevam delavstva, ker ne vsebuje jasne definicije glede pojma kaj vse sestavlja lastnino.

"Organizirano delavstvo," je nadaljeval Morrison, "kljub mnogim porazom, zaznamuje tudi velike pridobitve, na katere včasih pozabljamo. Ne smemo pozabiti na industrijske razmere, ki so v spominu še naših najmlajših članov. Dokler ni bilo delavstvo organizirano, je moralo delati deset, dvanajst ali še več ur na dan. Otroško delo v industrijah je bilo nekaj navadnega. Naše potrebščine smo morali kupovati v kompanijskih prodajalnah. Bilo ni državnih odškodninskih postav. Delavstvo je bilo izkoriščano v veliko večji meri kot je danes. Bilo je organizirano delavstvo, ki je forsiral te spremembe. Naše zmage in porazi so mejniki na pohodu organiziranega delavstva, ki stremi za višjim in boljšim življenjem."

Kaj bodo rekli fundamentalisti?

Baltimore, Md. — Reverend F. A. Tondorf, znan jezuit in zvezdoslovec ter direktor seismografičnega observatorija na Georgetownski univerzi, estimiral, da je naša zemlja stara najmanj dvaset milijard let. V svojem govoru, ki ga je obdržal pred člani Ameriške asociacije znanstvenikov, je dejal, da je prišel od tega zaključka potom treh metod kalkulacije starosti planetov, katere je primerjal starosti naše zemlje.

Sovjeti izročili britske mrličje

Moskva, 1. sept. — Okostja angleških pomorščakov, ki so bila najdena v dvignjeni britski podmornici L-55, potopljeni leta 1919 v bližini Leningrada, so bila 31. avgusta izročena moštvu angleškega trgovskega parnika, ki jih povede domov za pokop.

Rusija podpiše protivojni pakt?

Sovjetska Rusija smatra, da je pakt nejasen, vendar pa pomeni korak k razoroženju.

Moskva, 1. sept. — Sovjetska unija je včeraj naznanila, da se pridruži državam, ki so podpisale Briand-Kelloggov protivojni pakt. Obvestilo, da bo Sovjetska vlada sprejela vabilo Francije, da se pridruži pogodbi, vsebuje nota, ki je bila izročena Herbertu, francoskemu poslaniku v Moskvi.

Odgovor Sovjetske vlade se glasi, da je sicer protivojni pakt nejasen glede razorožitve, vendar pa postavlja države, ki so ga podpisale, pod obliko, ki so lahko korak na poti razoroženja.

Nota navaja prizadevanja Sovjetske vlade glede razoroževanja in posebno omenja načrt, katerega so sovjetski zastopniki predložili na konferenci v Ženevi. Sovjetski načrt je govoril za popolno razorožitev.

Komentar radi razorožitve v notih Sovjetske vlade naglašajo, naj bi protivojni pakt vseboval tudi prepoved proti intervencijam, blokadam in militaristične okupacije tujezemskih teritorijev, o katerih pakt molči.

V zvezi z dejstvom, da je Sovjetska unija sprejela vabilo za podpis s posredovanjem francoskega poslanika v Rusiji, je znamenita izjava Maxim Litvinova, ki je noto sestavil in, je ob tej priliki omenil, da bi pakt tudi prepovedoval državam odklonitev mirovnih odnosov z drugimi vlada. "Take situacije," je dejal Litvinov, "ustvarjajo nevarno atmosfero."

Telegrafisti izvojevali višje zvišanje mezde

Val so člani organizacije železnih telegrafistov.

St. Louis, Mo. — Telegrafistom na progi Pittsburgh & Lake Erie železnice je zvišana mezd za 3.3 centa na uro. Na progih Missouri-Kansas-Texas železnice so pa dobili 2 centa po viška na uro. Sedaj prejmejo 71.7 centov na uro. Izvojevali so tudi nekatere druge koncesije.

Neki član organizacije telegrafistov objavlja v glasilu unije "The Railroad Telegraphers" članek, v katerem poziva svoje tovariše, da naj zahtevajo dolar na uro. "Mnenja sem," pravi v članku, "da so telegrafisti sužnji bakrenih centov. Železniški magnet je nam vržejo par centov in in mi se tepemo zanje kot bečarji, mesto da nastopimo s svojimi zahtevami za višjo mezd kot čuvaji milijonov dolarjev lastnine in nešteto človeških življenj. Naše delo na ameriških železnicah je vredno več kot dolar na uro. Minimalna plača dolar na uro za železniške telegrafiste naj bi postala geslo organizacije."

Še eden Smithov junak

Chicago. — Iz bližnjega Hammonda, Ind., poročajo, da Jack Johnson, bivši zamorski boksaar, ki je bil nekoč šampion, organizira "Al Smith klub" med tamkajšnjimi zamorci. Johnson je po svojem porazu v rokoborbi prebil eno leto v zaporu radi kršitve zakona proti trgovini z belimi sužnjami.

Američani ubili še dva Nikaragvičana

Managua, 1. sept. — Skupina dvanajstih ameriških pomorščakov pod vodstvom kapitana G. F. Stokesa se je te dni spopadla s četo Sandinovih vatašev pri Macuelizju. Dva vataša sta bila ubita, eden ranjen in pet ujetih.

"SOLIDEN" JUG RAZDELJEN GLEDE SMITHA

Demokratska stranka na jugu še ni bila od dobe rekonstrukcije tako razdeljena, kot je letos.

Asheville, N. C. — Severna Karolina in Tennessee nuditi robata tla Smithovi tekmi na poti proti Bell hiši. Vse kaže, da je prilika, da Smith zmaga v teh dveh državah zelo neugodna. Znamenja govore, da Smith ne bo dobil 24 elektoralnih glasov teh držav.

Pri zadnjih predsedniških volitvah je dobil Davis komaj 28 tisoč glasov več kot Coolidge v državi Tennessee. V Severni Karolini je bila Davisova večina 50 tisoč glasov. Toda propagandna, ki je vlekla l. 1924, je letos izven dnevnega reda; liker in veraki predsodki napolnjujejo ozračje z dimom in paro.

Zganja iz koruze je v obilici na jugu in ga vsakdo lahko dobi po dolarju pajnt, toda svetost Volsteadovega zakona je tisto, kar pridobiva glasove volilcev. Al je mokrak in to mu škoduje na jugu. Protestantovski pridigarji pa ustvarjajo v verskih fundamentalistih strah pred invanzijo Rima, akoprav se povprečni stanovalec juga redkokdaj areča s katolikom.

Od dobe rekonstrukcije še ni bila demokratska stranka tako razdeljena na jugu kot bda letos. Desertacija senatorja Simmons, ki se je izjavil za Hooverja, je hud udarec Smithu. Simmons je ljubljene južnih demokratov in ima za seboj veliko privrženecov. S Simmonsom sta potegnili tudi dva uplivna demokratska časopisa in odobravana njegovo stališče.

Delavstvo samo je razdeljeno v tej konfuzni kampanji. "Raleigh Union Herald", katerega podpira Severokarolinska delavska državna federacija, priobčuje v svojih kolonah Smithu sovražne članke.

Ena izmed zaprek, da delavstvo ne podpira Smitha v Severni Karolini, je protidelavski karakter stranknih načelnikov. Bivši guvernator Cameron Morrison služi za ilustracijo. Delavstvo se je opeklo z njim pred osemimi leti. Morrison je nastopal prijazno napram organiziranemu delavstvu in ga tako priljalo na svojo stran, da je glasovalo zanj pri volitvah. Toda v prvem letu njegove administracije je poslal vojaštvo na stavkarje in je ob tej priliki obdržal tudi govore proti delavskim organizacijam.

Na drugi strani Hooverjev rekord ni boljši. Tudi on se ni nikdar zavzemal za težnje in zahteve delavstva in farmerjev. Zapletljivi politične situacije v južnih državah ne obetajo nič dobrega za Smitha.

Upornost spet padla

Washington, D. C. — Delavski department poroča, da je bilo število upornih delavcev v ameriških industrijah meseca julija nižje za en odstotek kot v juniju in skupna vsota izplačane mezde je padla za tri odstotke.

Eksplozija v dinamični tovarni; osem mrtvih

Honfleur, Francija, 1. septembra. — Razstrelba v tukajšnji dinamični tovarni je ubila osem delavcev in ranila 30.

Industrijska vojna

Harrisburg, Pa. — V prvi polovici tekočega leta je bilo 1,012 rudarjev ubitih na polju mehkega premoga in 250 na polju antracita.

Priganjašтво odgovorno za poškodbe v industrijah

Nesreče pri delu so se zvišale za 30% od leta 1918.

New York, N. Y. — Priganjašтво v industrijskih podjetjih, katero se je posebno razpavaljo, odkar se je pričelo postavljati v tovarne nove stroje, je odgovorno za veliko število telesnih poškodb. Nesreče in poškodbe v industrijah so narasle za 30% od leta 1918.

Univerzalna raba komplicirane mašinerije in indiferentnost podjetnikov za varnostne naprave je tudi eden izmed vzrokov velikega števila poškodb. Enoličnost strojnega dela ubija delavca duševno, da ni vselej dovolj oprezen pri svojem delu. Okužen zrak v tovarni in alabo zdravje delavca sta tudi odgovorna za nesreče.

Rockfordski letalca najdena

Bila sta dva tedna izgubljena v ledenih pustinja Grenlandije.

Mount Evans, Grenlandija. — Brezlična depeša profesorja W. H. Hobbsa newyorškemu "Timesu" poroča, da sta bila Bert Hassell in Parker Cramer, v nedeljo najdena, Hobbs je vodja ekspedicije, ki jo je poslala na Grenlandijo mislignanska univerza. Zgubljena letalca sta dajala signale z dimom, ko so se jima bližali člani ekspedicije v motornem čolnu.

Letalca sta poletela s Rockforda, Ill., 16. avgusta proti Stockholm. Ko sta dospela do Friederikshaba jima je zmanjkalo goriva in spustiti sta se morala na zemljo. Seboj sta imela dovolj živeža in sta si ga dovoljevala po osem ur na dan. Oba letalca sta precej sestradana vendar sta še čila in zdrava.

Rockford, Ill. — V mestu je zavladalo nepopojno veselje, ko se je razširila vest, da sta bila Hassell in Cramer najdena. Prva vest je prišla potem radia v nedeljo ob 10. zvečer. Ljudstvo je takoj drlo na ulice in proslavljalo dogodek celo noč. V ponedeljek so se vršile velike demonstracije po mestu, največje v zgodovini mesta od časa, ko je bila končana svetovna vojna in je bilo podpisano premirje. Hasseljeva žena je bila obveščena v trenutku, ko je spravljala svoja otroka spat. Prebivalci so jo v avtomobilu odpeljali na glavni trg in ji prirejali velike ovacije.

Delavski učitelj iz Anglije ne sme v Ameriko

Organizator, ki je imel predavati v delavski šoli Brookwood, ne dobi dovoljenja.

New York. — Voditelji delavskega učilišča v Brookwoodu so bili v petek presenečeni, ko so izvedeli, da državni department ne dovolji vstopa v Ameriko angleškemu delavskemu organizatorju Mark Starru, ki je hotel obiskati Združene države z namenom, da prouči tukajšnje delavske razmere in da nekaj časa predvaja v Brookwoodu.

Starr, delavski pisatelj in ustanovitelj delavskih šol v Angliji, je bil povabljen, da razloži dijakom brookwoodskega učilišča gibanje in probleme britskega delavstva.

Najstarejši Avstrijec umri

Dunaj, 1. sept. — Simon Stelner, najstarejši prebivalec v Avstriji, je včeraj umri v Willeit-schu na Stajerskem v starosti 105 let. Jedel je večinoma koruzni kruh in pil vino do zadnjega.

KONVENCIJA TEKSTILNIH DELAŠCEV

Zborovanje prične 10. septembra v New Yorku. Razpravljalno se bo o združitvi sorodnih delavskih organizacij.

New York. — Delegatje pleteninarskih organizacij iz novoangelskih in srednjih atlantiških držav se bodo dne 10. septembra zbrali na konvenciji v tem mestu. Dve bivši neodvisni uniji pleteninarjev — The New Bedford Operatives in Philadelphia Carpet Weavers — bosta prvici reprezentirani.

Predmet organiziranja in združitve pleteninarskih unij bo tvoril glavni del razprav na zborovanju, katerega se bo udeležilo nad sto delegatov, izjavlja tajnik James Starr. Od države Maine do Georgije dominirajo tekstilno industrijo protiunijaki podjetniki, ki neusmiljeno znižujejo mezde svojim delavcem. Osemurni delovnik, ki je bil po vojni izvojevan na severu in jugu, je bil žrtvovan na oltar brezobzirne kompetelje.

Konvencija se bo bavila s problemom tekstilnih podjetij na jugu, kjer je v teku ekspanzija s tako brzino, da ogroža obstoj podjetij v novoangelskih državah. V tem oziru je bil izdelan potreben program, ki bo predložen konvenciji.

Predsednik Thomas McMahon je mnenja, da je potrebno, predno se uvede intenzivna kampanja na jugu, da se morajo združiti unije sile na severu. Da se to doseže, je McMahon na delu te več mesecev. Dosegel je že, da se je New Bedford Textile concil izrekel za pogajanja glede združitve z drugimi unijami. Odkar je izbruhnila stavka v New Bedfordu, je članstvo naraslo od sedem tisoč na dvaaset v lokalni organizaciji.

V teku so tudi pogajanja, da se Associated Silk Workers unija združi z United Textile Workers organizacijo. Predsednik McMahon bo tudi poročal o aktivnostih Textile Mills komiteja, skupina, ki se je organizirala pod vodstvom Albert Weisboroda, ki je postal znan širom Združenih držav kot voditelj stavke v Passaicu, N. J. McMahon se ne strinja z delovanjem te skupine, kateri načeljuje Weisbord, in radi nje se bo na konvenciji najbrž razvila ostra debata, ker je McMahon mnenja, da njene aktivnosti ogrožajo solidarnost delavskih vrst v organizacijah.

Pred par dnevi je Weisbord govoril v Patersonu in ob tej priliki je kritiziral in obojal taktiko, katero uvaja McMahon v tekstilne organizacije.

Pridigarica Aimee spet v kaži

Los Angeles, Cal. — Znana pridigarica Aimee Semple McPherson, ki je pred par leti slovela po vsej deželi valed notorične ugrabitvene afeze, ki je vlekla za nos svoje vernike, policijo in sodišče, je zdaj obtožena sleparije z zemljišči. Član njene verske občine "Četverooglatega evangelija" po imenu M. W. Puryear je jo ovedel sodišču, da je obojvala celo vrsto svojih ovčic pri prodajanju stavbišč v nekem lovišču pri jezeru Tahoe v severni Kaliforniji.

Dvojica, hoteča ubiti Zoguja, prijeta v Beogradu

Belgrad, 1. sept. — Policija je danes tukaj prišla dva Albanci, ki sta na sumu, da sta nameravala ubiti albanskega diktatorja Ahmeda Zoguja, ki je zdaj postal kralj. Pri njima so našli vojni listek za v Tirano, revolverje in pisma v treh različnih jezikih.

Manifest socialistične Internacionalne

Delavstvu vsega sveta!

Deset let je minulo po vojni.

Kljub slovesnim obljubam, ki so jih dajale vlade narodom, mi še ni zagotovljen, zopet se je pričela tekma v oboroževanju, narodi nimajo še čuta varnosti, ki jim ga more dati popolnoma šele socializem, ki bo odpravil z razrednim gospodarstvom obenem tudi vzroke vseh nacionalnih nasprotstev.

Narodne manjšine se dalje zatirajo in velesile ovirajo ali zloablajo njih stremeljenja po osvoboditvi.

V nekaterih deželah je bila demokracija zatirana potom diktatur, ki — kakor različne so njih oblike — vendar vse pomenijo enako nevarnost za osvoboditev delavstva in za svetovni mir.

Povsod, v vsaki deželi je kapitalizem bojevitelji in požrenejši ter je potiskal prevaliti bremena vojne na delavce, bodisi s krivičnimi in težkimi davki, bodisi z gospodarskimi in finančnimi ukrepi, ki so povzročili nezaposlenost in obsodili milijone ljudi na bedo.

Preko vseh meja zagospodujejo vedno močnejši, vedno tesneje združeni industrijski trusti in finančni koncerni nad produkcijo in državami. Oproti industrializaciji agrarnih držav, zlasti Kine, Indije in kolonialnih dežel je planil kapitalizem na barvane proleterce, ki nimajo ne strokovnih organizacij ne nobenega varstva ter organizira s sramotnim izkoriščanjem teh delavcev umazano konkurenco proti delavcem Evrope in Amerike.

Vsem, ki ječe pod diktaturo kapitala in pod diktaturo politične despotije, vsem, ki jih mori negotovost bodočnosti, ki hočejo pravičnost v družbi in mir na svetu, velja ta klic. Priključite se socialistični delavski internacionali! Pomagajte nam z njo in po njej priborite zmago socializmu in z njo zagotovite gospodstvo dela v zvezi s pomirjenimi narodi.

Socialistična delavska internacionala je bila, ki je na svetu kljub strahotnim povojnim težavam, kljub cepitju delavstva in povečani koncentraciji kapitala, napravila prve korake glede sporazuma med narodi.

Internationala je bila, ki je s svojim delom za sporazum v Frankfurtu, v Hamburgu in Marzaju ob hvalavredni neutrudljivi akciji nje velikih strank privedla do sporazuma velesile zahodne in srednje Evrope, ki tvorijo precej bistveno podlago za mir.

Internationala je bila, ki je proti usodnim sredstvom sile in nasilja zastopala miroljubno rešitev problema reparacij, in ki je ravno sedaj na delu, da prisili vlade, da izpolnijo svoje obljube glede uvedbe razsodišč, splošno razoroženje narodov in popolno likvidacijo vojne.

Pod njenim pritiskom, pod pritiskom delavskih množic in kmetov, so vlade prisiljene, da zavrnejo vojno s slovesnimi izjavami, v katerih se nahajajo besede, ki jih je internacionala izgovorila kot prva.

Besedilo Kelloggovega pakta, ki so ga vlade podpisale, izreka neomejeno odpuščanje; toda pokvarjeno ga nesprijemljivi pridržki posameznih vlad.

Ostalo bo za dejansko mrtva točka, ako se delavci ne strnejo, da si pridobijo politično moč in raztegnejo veljavo pakta na ves svet, da se ne bo mir samo oznanjal, nego tudi organiziral in s tem ustvarjal iz mrtve erke šele živa resnica.

Zato se obrača naš klic na delavce Evrope. Toda obenem se obračamo na delavstvo Združenih držav, tiste dežele, kjer najmočnejša plutokracija sveta pokvarja demokracijo in delavstvo zatira. Njim kliče: Kapitalisti vaše dežele se bahajo a prosperiteto; toda ali ne vidite, da ta prosperiteta gine? Ali ne vidite, kako vas nagliva vsa dela obrablja in porablja? Ali ne vidite, da je vaša dežela edina med naprednimi državami, katere vlada nič ne poskrbi za nezaposle-

nost, bolezen in starost delavcev, edina, v kateri je akcija organiziranega delavstva z vitkimi prepovedmi omejena?

Kapitalisti vaše dežele ošabno proglašajo, da je vaše življenje boljše kakor življenje vaših bratov v drugih deželah. Toda ameriški kapital se ne prenehoma seli v Evropo in Azijo, da najde tam cenejše delovne moči, katerih izkoriščanje ogrožuje vaše življenje s tem, da bo pri vas naraščala nezaposlenost. Kapitalisti vaše dežele se hinajo kot predbojevniki mira, a obenem organizirajo vojaško intervencijo v Nikaragvi in drugih deželah ameriškega kontinenta.

Zato stopite v naše vrste, postavite se na čelo delavskega razreda, kakor stoji vaš kapitalizem na čelu kapitalističnega razreda vsega sveta!

Naš klic se pa obrača tudi na zatirane narode vzhoda.

Pozdravljamo vaše boje za osvoboditev. Pozdravljamo uspeh nacionalne revolucije v Kini nad kapitalizmom. Zahtevamo od imperialističnih vlad, da umaknejo svoje čete in ladje iz Kine, da priznajo Kitajski pravico suverenitete, ji dovolijo popolno svobodo v carinski zakonodaji in carinski upravi, se odreko predavicam eksteritorialnosti, vrnejo koncesije in priznajo narodno vlado.

Protestiramo proti absolutističnemu državnemu udaru v Egiptu, ki je egiptovski narod za tri leta oropal parlamenta. Za egiptovski narod zahtevamo resnično neodvisnost in njega sprejem v Zvezo narodov. Zahtevamo, da se Sueški prekop, ta velika pot med vzhodom in zahodom, stavi pod varstvo Zveze narodov in da zaradi tega angleške čete zapuste ozemlje Egipta.

Priznavamo pravico narodov Indije do samoodločbe in jih bomo v tem stremeljenju podpirali, da jo dosežejo.

Ali če nacionalne osvobodilne boje podjarmljenih narodov vzhoda, podpiramo, ne prezirimo pri tem, da nacionalna osvoboditev sicer pripravlja tla za socialni boj ne pomeni pa še socialne osvoboditve.

Krvavi pogromi v Šangaju in Kantonu so pokazali, da proletarijat vzhoda doživlja danes iste krivice izkušnje, kakor jih je doživljal proletarijat Evrope v 19. stoletju. Buržuazija izrablja punte proletarijata, toda obrne se proti delavcem, čim ti zahtevajo svoj delež sadov skupno izvojevanje zmage.

Mlad delavsko gibanje vzhoda se mora okoristiti iz izkušnjami delavskega razreda naprednejših industrijskih držav Evrope in se naučiti porablja njegove bojne metode. Zato veljaj naš klic delavcem vzhoda, da se priključijo nam.

Naša akcija, boj mednarodnega proletarijata za svojo osvoboditev in za mir, more biti uspešen le ob politični svobodi.

Demokracija, vezana na dane razredne razmere, za delavski razred ni namen. Tvori pa važen pomoček, da se dosledno s politično enakostjo uresničuje tudi socialna enakost. Delavski razred bo ta cilj tem prej dosegel, čim dosledneje bo vodil v okviru meščanske demokracije svoj boj, z izrabo političnih pravic in svobodin razširil politično svojih moči in tako ustvaril pogoje za proletarsko demokracijo.

Z vsjo odločnostjo smo proti diktaturi katerekoli sekte ali posameznega moža, ne glede na obliko diktature, ki jo ima. Smo proti fašizmu, ki zatira svobodo v notranjosti držav in na zunaj ogroža mir ter ustvarja nevarnost ne le za narod, ki ga zatira, nego tudi za demokracije narodov, katerih razvoja se boji. Internationala obsoja akcije laškega fašizma, ki skuša nazadnjaške države Balkana in Sredozemskega morja prikleniti nase kot vazalke ter dežele reakcije združiti v nekakšno sveto alijanco proti deželam svobode — akcije, ki jih olajšujejo napoli diktatorski režimi v Romuniji, na Ogrskem in v Jugoslaviji. Internationala opozarja na resno nevarnost konflikta med diktaturami Litvinske in

Poljske. Pozdravlja delavce in kmete Litvinske, da nadaljujejo svoj boj proti diktatorskemu sistemu in odobrava iz vsega srca boj delavskega razreda na Poljskem proti režimu, ki z izgovorom, da hoče izpremeniti oblike demokracije, grozi, da demokracijo samo uniči.

Graja pred narodi vseh dežel postopanje nacionalistične buržuazije, ki se je še večer zavzemala za svobodo posameznikov proti poseganju držav vanjo, ki pa danes potiska laskavo zagovarjati sramotno diktaturo, ki pod pretvezo novega prava strokovnih organizacij delavstvo zatira.

Povedati pa moramo delavcem tudi, da to nevarno in nasilno politično reakcijo podpira zadržanje boljševizma, ki po vseh deželah delavstvo cepi in s tem stranke in vlade buržuazije krepi, njih gospodarstvo podaljšuje in postruje, kakor so nedavno pokazali dogodki v Franciji, v Nemčiji in na Poljskem.

V Moskvi je prav sedaj kongres komunistične internacionalne sklenil program, ki izjavlja, da obnove imperialističnih vojn ni odvrnila in stavlja v svojo nado v to, da bo iz nove svetovne vojne nastala nasilna revolucija. Kako nesmiselno je, nade delavskega razreda stavlja na novo vojno, namesto vse delavce sveta združiti v neutrudljivem boju proti obnovitvi krvavega barbarstva!

Nismo slepi za heroične napore delavskih množic sovjetske unije v boju proti kapitalizmu in proti beli protirevoluciji. Toda enajst let po revoluciji kaže še vedno trajanje gospodarskih kriz, da diktatura teroristične manjšine ovira razvoj produktivnih sil dežele, dočim obenem zabranjuje delavcem sovjetske unije, braniti svoje interese ter tudi zatirane narode proti njih volji drži v svoji oblasti, kakor je to sovjetska vlada sama v nedavno objavljenih dokumentih v Georgiji priznala.

Mi, v Soč. del. Internacionali združene stranke, smo prej kot slej odločeni, sovjetsko republiko proti vsakršnim sovražnostim kapitalističnih vlad in proti vsakemu protirevolucionarnemu napadu braniti ter zahtevati od vseh držav, da uredijo z njo miroljubne in normalne odnose. Toda enako kakor delavstvu vsega sveta kliče tudi delavskemu razredu sovjetske unije, da se z nami združi na podlagi proletarske svetovne politike, ki ne sloni na nadi nove vojne, nego na spoznanju potrebe, da brani demokracijo, kjer je v nevarnosti, da jo zopet vpostavi, kjer je bila uničena in pripravi z njo orodje za osvoboditev delavskega razreda.

Cepljenje proletarijata slabi njegovo moč. Zedinjenje delavskega razreda bodi nova pobuda, da bo svoj boj za mir in socialno svobodo vodil z nepremagljivo silo.

Pozedinjenju k zmagi nad kapitalizmom in imperializmom! Proletarci vseh dežel, zedinite se!

Kongres Soc. del. Internacionalne.

IZ PRIMORJA

V Miljah sta se igrali dve punčki Loredanove družine z vžigalicami. Bil sta trenutno sami v hiši v drugem nadstropju. Nastal je požar, ki se je razširil tako hitro, da ni bilo več mogoče rešiti deklici. Stavka je zgorela in zvečer so potegnili izpod razvalin strašno ozgani trupelci nesrečnih deklic.

Italijanizacija primkov v Trstu: Križaj Crociati, Doležal Dolcetti, Drobine D'Urbino, Dudić Farnesi, Elender Eleni, Gabrovce Gabrielli, Gézabek Galmonde, Holuška Colussi, Lederer Ledieri, Lust Leti, Kosmač Coama, Maurer Muratori, Medved Orsini, Morgenstern Morganti, Mueller Molinari, Prelec Prezzi, Sedmak Settimo, Tončić Tomasi, Holvević Colle. Slovenski Levstik se je izpremenil v Allegri, kakor da bi Levstik pomenil Lustig!

Solčarica je zadel v Pisi slovenskega železnikarja Frana Botiglavca, doma z Gorenjega pri Divači. Pripeljali so ga domov in pokopali v domači zemlji.

OPAZOVANJA

Progresivna farsa.

Kako se zaletavajo in švedrajo ljudje, ki nimajo načel, niti jasnih smernic in programa tako v politiki kakor v socialni filozofiji, vidimo danes najjasnejše pri takozvanih progresivcih, ki so pred štirimi leti sodelovali pri La Follettovi kampanji.

Ti ljudje — mislim vodilne glave — so danes najzlastnejše figure na ameriški politični pozornici. Bedniki ne vedo kam bi šli in kam pravzaprav spadajo pa kolebajo sem in tja kakor metuljave kokoši. Nekateri so se obesili Simfthu za frak in kriče za velik "skunar" piva, drugi pa "farmarijo" za Hooverjem. Tretji sede še na platu. Med temi je mladi La Follette, ki ima sicer po očetu dober dar govornika, nima pa očetove korajže.

Brookhart v Iowi, tak upornik, da se je tresel senat pred njim, zdaj caplja za Hooverjem in z oljem umazana republikanska mašina — mu je zdaj naenkrat čista kot angeljska halja.

Najbolj se je pa zbledel v progresivnih glavah v Severni Dakoti. Senatorja Frazier in Nye sta vsa zadnja štiri leta grmela proti Coolidgeu in republikanski korupciji. Nye je vodil senatno preiskavo glede petrolejskega škandala in ves napredek svet Amerike je zadovoljno zrl na tega silnega naprednjaka. Do letošnjih primarnih volitev v Severni Dakoti sta oba, Frazier in Nye, neusmiljeno mikastila Hooverja. Očitno sta na vseh volilnih shodih med drugimi tudi to, da je med vojno kot živilski direktor bil on kriv, da so farmarji morali prodajati pšenico po dva dolarja bušel, ko bi bili lako dobili več. Dalje sta povedala volilem tudi to resnico, da ni Hoover kot član Hardingovega in Coolidgevega kabineta nikdar črnil niti ene besede o oljnim škandalu.

In zdaj? Oba priporočata Hooverja! Hoover je bil nominiran in zdaj je dober! Oba, Frazier in Nye, imata danes vražji posel, da na vseh shodih jemljata be-

sejo nazaj in popravi, kar sta pred par meseci govorila o Hooverju. Pred par meseci je bil Hoover sovražnik farmarjev — danes je njihov prijatelj. Ker pa je težko "pljuvati v lastno skledo" — da rabim priljubljen metafor naših rodoljubnih polemikov — se jim pametni farmarji smejejo in ju poštono dražijo kot se spodobijo za take tepce.

Tako se človek blamira, če nima pred seboj ravne poti in jasnih principov. Takozvani progresivci je prazno idealiziranje, ki se opleta okoli gotovih osebnosti kakor večja okrog luči. O sebe pa umrejo ali drugače pa deajo — in idealisti ostanejo v temi, fricožejo sem in tja, dokler se ne ujamejo na "tanglefoot".

Križ na križu!

Gospod Trunk ima težko stališče. Mož je že star in bojevati se mora. Simpatiziram. Hudo mu je, ker je Mussolini zlorabil papeža in križ. Fakt je, da je general Nobile nesel križ na severni tečaj. Križ mu je dal papež. Fakt je tudi, da je Nobile "Zunket" skrahiral, ne morda radi križa, temveč radi naravnih zakonov, katerim so podložni vsi križi na zemlji. Ko je Nobile po zaslugi boljševikov prinesel zdravo kožo v Rim, ga je papež odlikoval z neko kolajno. Tako so poročali iz Rima, nisem si morda jaz izmislil.

To so dejstva, jasna kot nebo nad Leadvillom. Da se je papež dal prvič potegniti, je dosti slabo zanj; da ga je pa potem odlikoval samo zato, ker je Nobile srečno prinesel križ na severni tečaj in kljub temu, da je tam pustil šest ali osem mož in indirektno povzročil smrt Amundsenov in pet njegovih mož — tedaj je papež po mojem mnenju res velika šema. Nikakor pa ne zahtevam, da se g. Trunk pridruži temu mojemu mnenju. Ne, to bi bila prevelika žrtev zanj na njegova stara leta!

Fakt je in ostane, da je Nobile nesel križ na severni tečaj in na križ je pribil Amundsenov in trinajst drugih mož in papež ga je odlikoval.

Radičovo življenje

Radičovo življenje je bilo zelo zanimivo in ga, na kratko tu prednašamo.

Rojen je bil leta 1871 v Trebarjevem pri Sisku kot sin kmetov starev. Ko je dovršil gimnazijo v Zagrebu, se je pričel baviti s študijem filozofije ter je študiral v raznih veleučiliščih kot Moskvi, Pragi, Parizu itd. Posebno ga je pa zanimala pariška visoka šola za politične vede, katero je tudi dalje časa obiskoval. Na svojih številnih potovanjih je prišel v stike zlasti v Rusiji in na Češkem s številnimi borci za vseslovenske ideje. Te različne ideje je prinesel na povratku v domovino s seboj in jih je objavljati tudi v "Slovenskem domu" zlasti pa kot političen govornik; bil je namreč zelo dober govornik in je imel na množice in tudi na največje mase kmetov zelo velik vtis; obvladal je okrog deset jezikov.

Ker je bil navdušen pristaš svojih idej, ga je njegovo politično delovanje spravilo večkrat v ječo. Če računamo vse mesece, katere je prebil za omreženimi okni, jih je bilo tekom njegovega političnega udejstvovanja skoro za deset let. Postavil se je prvi za kmetstvo ljudstvo in je koncem leta 1904 ustanovil s svojim bratom Antonom Hrvat-sko kmetsko stranko, katere edini voditelj je bil po Antonovi smrti.

Koncem svetovne vojne je bil Radič zelo proti boljševizmu in je tudi odklanjal kraljevino SHS. V konstituanto je pripeljal 50 poslancev, a leta 1923 je 70. Hotel je za hrvaško vprašanje za-interesirati tudi inozemstvo, da bi tako dosegel svoj ideal; ker se mu je pa to ponesrečilo, je njegov klub prenehal z abstinenco, sam je pa šel iz Londona v Moskvo, kjer je dosegel, da je bila njegova stranka sprejeta zastavljati leta 1924 v kmetako internacionalo.

Ko je bil pa leta 1924 ustanovljen koalicijski kabinet Ljube-

Davidovića, se je Radič vrnil v Zagreb. Toda ta koalicijska je propadla, ker ni Radič Davidovičevega kabineta podpiral, kajti je bilo domojeno, temveč je razvil republikansko agitacijo. Nato je Pašić-Pribičeva vlada razpisala volitve; razpisala je Radičovo Hrvatsko republikansko stranko ter vodstvo zarila. Po dolgem iskanju so tudi njenega glavnega voditelja Stjepana Radiča našli 6. januarja doma skritega in ga takoj aretirali.

Proti Radiču se je uvedla razlika zveza z Moskvo sodna preiskava; radi tega so bili tudi mandati, ki jih je dobil Radič pri volitvah dne 8. februarja 1925, razveljavljeni (bilo je 69 poslancev). Šele, ko je Radičev nečak, Pavle Radič, podal dne 27. marca 1925 znano izjavo v skupščini, da Hrvatska republikanska stranka priznava ustavo, so bili mandati odobreni. Pašić in Radič pa sta 15. julija sklenila poseben pakt, po katerem je dosedanja republikanska stranka zapustila svoj program ter vstopila v Pašićev kabinet.

Radič je bil nato seveda izpuščen ter ga je kralj sprejel v avdienco, v novembru pa je vstopil v vlado kot prosvetni minister. Leta 1926 je prišlo med radikali in Radičevci zopet do ostrih nasprotij, zaradi katerih je Radičeva stranka zopet prešla v opozicijo. Po zadnjih volitvah pa se je Radič združil s Pri-bičevcem v KDK.

Stjepan Radič bi morda bil tisti, ki bi izvedel marksistične reforme v državi, ako bi bil doleden, toda smrt ga je ugrabila hrvatskim kmetom, ki so skoro vsi doledno branili njegovo marksistično naziranje o demokracizmu in kapitalistični državi. Najvažnejše pa je, da je njegova smrt danes — ona točka, ko bo sedanji režim v Beogradu popolnoma razkropil ljudi, ki so se zbirali pod Radičevovo zastavo. In Radič je bil stranka in problem hrvatskega in jugoslovanskega.

Zato z njegovo smrtjo stopamo v novo politično sfero solidarnosti meščanstva.

NIZKE MEZDE PRINAŠAJO VELIKO NEVARNOST.

Hudodelstva so v kapitalistični človeški družbi vsakdanja reč, kakor molitev vernikov, ki upajo z molitvami izboljšati gospodarske razmere v človeški družbi. Eni krađe, sleparijo, ropajo in morijo in izvršujejo še druga hudodelstva, da izboljšajo svoj gmotni položaj, drugi molijo in upajo, da se čez noč obrne zanje gospodarski položaj na dobro. Prvi so nevarni obstoju človeške družbe. S svojimi dejanji dajejo drugim slabe zgleda in nauke. Človeška družba jih smatra za izvržke človeške kražbe. Zanje gradi ječe, vislice in električne stole. Ali čim več jih ujame policija, kolikor več jih obsodijo sodišča v ječe in smrt na vislicah ali na električnem stolu, tolikor več jih je. Zanje nimajo jetniške in smrtno kazni nobenega strahu, kajti vsak izmed zločincev upa, da njegovo hudodelstvo ostane tako prikrito oblastem, da ga ne izsledijo in kaznujejo.

Drugi samo molijo, a razmere ostanejo take, kakršne so, ali se pa obračajo na slabo mesto na boljše. Število hudodelcev in njih činov se množi, mesto da se znižuje. Mezda postaja nižja mesto višja. V hiši je manj kruha, mesto da bi ga bilo več. Draginja narašča, mesto da bi pojemale. Tudi sami postajajo bolj ubožni mesto premožnejši.

Na svetu se nič ne zgodi brez vzroka. Zaradi tega imata tudi oba pojava svoj vzrok. Kje?

"Mezde so tako nizke, da tvorijo moralno in gospodarsko nevarnost." To so besede, ki jih ni izrekel kakšen delavski agitator, socialist ali kdo drug, kateremu vsega sili ljudje pravijo agitator, ampak spregovoril jih ni nihče drugi kot delavski tajnik James J. Davis, konservativni republikanec in bankir. Po statistiki, ki jo je sestavil department, kateremu on načeljuje, prejema več-ko deset milijonov delavcev nizke mezde, ki tvorijo moralno in gospodarsko nevarnost.

Statistika, ki jo je priobčil delavski department o delavskih mezdah v Združenih državah, je tako temeljito počistila s pravljico o "visokih ameriških delavskih mezdah," da od nje ni ostalo drugega kot naslov. Povprečna mezda 200.000 železniških delavcev, ki s svojim delom skrbijo, da železniški vlaki varno drdajo po železniških tirnicah, je sedemnajst dolarjev na teden. Delavci, ki delajo v sumah in na žagah, zaslužijo povprečno malo več. Njih povprečna tedenska mezda je sedemnajst dolarjev in 77 centov. Rudarji, ki kopljejo mehki premog, so v nekem distriktu zaslužili še manj. Njih povprečna tedenska mezda je bila samo deset dolarjev in 34 centov. To so nekateri izmed razočarljivih faktov, ki podirajo pravljico o "visokih ameriških delavskih mezdah." Teh števil ne morejo utajiti vsi kapitalisti in njih podporniki, kajti te številke so uvedene in zbrane na podlagi resničnih dejstev.

Te številke govore, da je tu ne le trajna moralna in gospodarska nevarnost, ampak je tudi velika trajna nevarnost za obstoj delavskega strokovnega gibanja, ki je v sedanji človeški družbi mogočno sredstvo za izboljšanje morale in gospodarskih razmer.

Zločinec, ki krađe, slepari, ropa, mori ali izvršuje še druge zločine, ne izvršuje le nemoralnih dejanj, ampak je tudi velik sebičnej, ki izvršuje te zločine iz namena, da okoristi samega sebe. Človek, ki moli, da se mu bo izboljšal njegov gospodarski položaj, je tudi velik sebičnej, ker tudi ta moli iz edinega namena, da se bo njemu godilo boljše na tem svetu.

Ta dva sta mrtva za delavsko strokovno gibanje. Ne eden in ne drugi ne bo delal za pojačanje in razširjenje delavskih strokovnih organizacij.

Jedro delavskega strokovnega gibanja tvorijo razrednozavedni delavci. To so delavci, ki se zavedajo, da so delavci in študirajo vzroke za današnje slabe gospodarske razmere in delajo na to, da se ti vzroki odpravijo in se gospodarske razmere izboljšajo ne samo v prid enemu delavcu, ali majhnim pečici delavcev, ampak v prid vseh delavcev — vse človeške družbe.

Ti delavci so pravi kulturni delavci. Njih delo povzroča, da se z izboljšanjem gospodarskih razmer odpravljajo peklo na zemlji in da se obenem izboljšuje tudi morala vobče.

